

НАКАЗ

23.12. 2021

№ 148

*Про результати моніторингових досліджень
рівня навчальних досягнень учнів та стану
викладання предметів «Історія України»,
«Всесвітня історія», «Вступ до історії»,
«Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс»,
«Основи правознавства», «Громадянська освіта»*

Відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, беручи до уваги Довідку про стан викладання та рівень навчальних досягнень учнів 5-11 класів із предметів «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії», «Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс», «Основи правознавства», «Громадянська освіта» (додається), на виконання рішення педагогічної ради від 25.11.2021 року (протокол № 3),

НАКАЗУЮ:

1. Стан викладання історії, основ правознавства та громадянської освіти в школі вважати таким, що відповідає вимогам Державного стандарту.

2. Керівнику методичної комісії вчителів природничо-історичних наук Фірман Б.М.:

2.1. Результати контрольних робіт з історії та основ правознавства та систему роботи з обдарованими дітьми проаналізувати на засіданнях методичної локації.

2.2. Проаналізувати стан викладання історії, основ правознавства та громадянської освіти, враховуючи недоліки, розробити заходи з їх ліквідації.

3. Учителям Схаб О.І. та Мадараш М.В.:

3.1. Сприяти покращенню матеріально-технічної бази з метою активізації навчального процесу з історії, основ правознавства та громадянської освіти, домагатися високої ефективності роботи шкільного кабінету правознавства.

3.2. Правильно організовувати самостійну діяльність учнів.

3.3. Ширше практикувати активні форми навчання учнів з використанням ІКТ.

3.4. Підвищувати ефективність уроків, використовуючи розвивальне навчання та створення проблемних ситуацій.

3.5. Вдосконалювати форми і зміст позакласної роботи, систематично вживати заходів щодо розвитку пізнавальних здібностей учнів, виявляти обдарованих вихованців, залучати їх до активної самостійної, пошукової діяльності та роботи у МАН, участі у різноманітних конкурсах та олімпіадах.

Керувати за виконанням наказу доручити заступнику директора школи з навчально-виховної роботи Татарин Г.Б.

Директор школи

Татарин Г.Б.

Р.П.Заброцький

Довідка
про стан викладання та рівень навчальних досягнень учнів 5-11 класів
із предметів «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії»,
«Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс», «Основи
правознавства», «Громадянська освіта»

На виконання законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», реалізації Державних стандартів базової й повної середньої освіти, відповідно до плану роботи Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 18 (далі – ТЗОШ №18) на 2021/2022 навчальний рік з метою змістовної та організованої перевірки групою у складі:

Татарин Г.Б. – заступника директора з навчально-виховної роботи, Фірман Б. М. – голови методичної локації вчителів природничо-історичних наук, Вітрук О.М. – вчителя-методиста, Когут С.М. – заступника директора з виховної роботи, в термін з 10.09 по 24.11.2021 року здійснено перевірку стану викладання та рівня навчальних досягнень учнів з предметів «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії», «Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс», «Основи правознавства», «Громадянська освіта» у 5-11 класах.

У ході перевірки адміністрацією закладу здійснювався контроль за станом викладання цих предметів, ефективністю роботи методичної локації вчителів природничо-історичних наук, розглядалися питання кадрового забезпечення предметів, рівень фахової підготовки педагогів. Перевірено навчально-методичне забезпечення уроків предметів «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії», «Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс», «Основи правознавства» та «Громадянська освіта». Здійснено перевірку рівня знань учнів із предметів у 5-11 класах. Вивчено питання про стан забезпечення підручниками з цих предметів учнів школи. Під час перевірки здійснювався контроль за веденням шкільної документації, відвідано та проаналізовано уроки, проведено бесіди з вчителями, анкетування, контрольні зрізи навчальних досягнень школярів.

Вивчення річного плану роботи закладу освіти, місця предмета в ньому, ознайомлення з програмно-методичним та кадровим забезпеченням викладання предметів «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії», «Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс», «Основи правознавства», діяльності методичної локації в ЗОШ № 18 дозволяє зробити висновок, що адміністрацією школи створені належні умови для виконання державної навчальної програми з цих предметів.

Контроль за станом викладання предметів «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії», «Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс», «Основи правознавства» та «Громадянська освіта» здійснює заступник директора школи з навчально-виховної роботи Татарин Г.Б. (наказ від 02.09.2021 № 61-г «Про розподіл функціональних обов'язків та посадової відповідальності між адміністративними працівниками школи»).

Адміністрація закладу відвідує уроки вчителів із метою тематичного, епізодичного контролю, виявлення, вивчення та узагальнення досвіду вчителів, прогнозування подальшої їх діяльності, організації навчання педагогів.

Предмети «Історія України», «Всесвітня історія», «Вступ до історії», «Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс» викладає двоє вчителів:

- Схаб Ольга Іванівна – спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання «учитель-методист», педагогічний стаж – 42 роки, працює над проблемою: «Формування творчого, самостійного мислення, предметних та життєвих компетентностей учнів шляхом використання інтерактивних технологій на уроках історії»;

- Мадараш Марія Василівна – спеціаліст вищої категорії, педагогічне звання «старший учитель», педагогічний стаж – 22 роки, працює над проблемою: «Використання інтерактивних інструментів на уроках».

«Основи правознавства» та «Громадянська освіта» викладає тільки Мадараш М.В.

Вчителі історії творчо реалізують зміст програм, вдало добирають об'єкти для вивчення, використовують місцевий матеріал.

Організаційною формою групової науково-методичної роботи в системі підвищення кваліфікації педкадрів у школі є методична локація вчителів природничо-історичних наук (керівник учитель-методист Фірман Б.М.). Методична проблемна тема, над якою працює методична локація: «Впровадження життєвих компетентностей на уроках природничо-історичного циклу через використання інноваційних технологій навчання».

На засіданнях методичної локації здійснюється вивчення нормативно-правової бази, розглядаються теоретичні та практичні питання щодо методики викладання історії, ознайомлення із сучасними педагогічними технологіями, проведення відкритих уроків для вчителів школи та вчителів міста, майстер-класів, предметних тижнів, роботи з обдарованими дітьми, підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання тощо.

Календарні плани вчителів складені відповідно до чинних програм з урахуванням методичних рекомендацій МОНУ. Поурочні плани відображають роботу вчителів із виконання державних програм, індивідуальну, групову та диференційовану роботу з учнями, повторення навчального матеріалу. Учителі історії забезпечують виконання вимог державних програм, ведуть необхідну шкільну документацію.

Предмет «Історія України» має інтегрований характер, він спрямований на узагальнення знань, отриманих учнями з різних навчальних предметів та досвіду, набутого в процесі життєдіяльності, опанування базових знань із історії України, політології, культурології, розвиток теоретичних та практичних умінь і навичок, формування самосвідомості особистості.

У кожного вчителя простежується цілеспрямована, наполеглива робота з підготовки до уроків. Під час планування освітнього процесу вчителі Схаб О.І. та Мадараш М.В. оптимально до кожної педагогічної ситуації визначають послідовність розгляду окремих тем, що дає можливість шляхом синхронного вивчення та узгодження матеріалу курсів історії України та всесвітньої історії вивчати події, процеси та явища вітчизняної історії в контексті загальноєвропейської та світової історії.

Навчально-матеріальна база школи дозволяє вчителям історії забезпечити виконання програмних вимог на уроках. У кабінеті історії (завідувач Схаб О.І.) є навчальні посібники, портрети видатних учених, комплекти таблиць, тематичні папки для здійснення всіх видів контролю з історії, навчальні посібники для підготовки до ЗНО, виготовлено стенди.

У період навчання з використанням дистанційних технологій учителі проводили онлайн-уроки відповідно до адаптованого розкладу на платформі GSuit for Education, використовуючи сервіси Google Classroom, Google Meet. Оцінювання навчальних досягнень учнів проводилося шляхом індивідуального опитування, проведення онлайн-тестів (Освітній проєкт «На Урок» та Google Форма) тощо. Результати навчальних досягнень учнів фіксуються як у паперовому, так і електронному журналі на платформі E-schools.

Схаб О. І. вміло застосовує:

- ситуативне навчання з використанням проєктної технології з елементами менеджменту (21.09.2021. 11 клас. «Радянізація»),
- застосовує метод «Чиста дошка» (перевірка домашнього завдання),
- «Я знаю 5...»(фараонів, богів, груп населення, ремесел у Єгипті) (13.10.2021. 6-А клас. «Культура стародавнього Єгипту»),
- ігровий метод «Впізнай мене», метод «естафета ідей» (20.10.2021. 7-А клас. «Князювання Ярослава Мудрого»),
- методичний прийом «ЗаХід» (13.10.2021. 7- А клас. «Русь – Україна за правління князя Володимира Великого»);

Мадараш М. В. ефективно використовує:

- випереджаюче навчання, дидактичну гру «Шість запитань» (11.10.2021.8-А клас, 12.10.2021. 8-Б клас. Берестейська церковна унія. Церковні собори в Бресті 1596 р. Розкол православної церкви. Утворення унійної (греко-католицької) церкви),
- історичний диктант та картки з текстовими та візуальними історичними джерелами (21.10.2021. 8-А клас. Культурно-освітнє життя в XVI ст. Сзуїтські

колегії, Острозька академія, братські школи. Київська (Києво-Могилянська колегія),

- роботу з картою (09.09.2021. 10 клас. Україна напередодні Першої світової війни, Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав),
- проектні технології (23.09.2021. 10 клас. Практичне заняття. Українські політичні організації й середовища в Російській та Австро-Угорській імперіях: порівняльний аналіз стратегії здобуття української державності. Перша світова як виклик людському виживанню: жінки у війні, діти-сироти, біженці, військовополонені, скалічені солдати (на основі аналізу текстових і візуальних джерел),
- проектні технології (28.09.2021. 10 клас. Навчальний проект «Жінки у війнах XX ст. (соціальні статуси і життєві долі)»,
- метод «Прес», гра «Дати, події» (17.09.2021. 9-А клас. Консульство та імперія у Франції, Наполеон Бонапарт).

Аналіз відвіданих уроків свідчить, що вчителі Схаб О.І. та Мадараш М.В. на високому рівні викладають свій предмет, значну увагу приділяють формуванню в учнів історичних компетентностей, практичному використанню отриманих знань, розвитку світоглядних позицій, формуванню позитивної історичної самоідентифікації, навичок творчої діяльності, вихованню особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних цінностей.

Рівень навчальних досягнень учнів з історії України вивчався шляхом проведення тестування, усного опитування, аналізу рівня успішності учнів за результатами тематичного оцінювання та спостереження за учнівськими відповідями на уроках.

Всесвітня історія. Історія України. Інтегрований курс

Клас	Прізвище та ін. вчителя	К-ть учнів у класі	К-ть учнів, які виконували к/р	Рівень навчальних досягнень							
				Високий		Достатній		Середній		Початковий	
				учнів	%	учнів	%	учнів	%	учнів	%
6-А	Схаб О. І	32	29	6	21	19	65	4	14	0	0
6-Б	Схаб О. І	30	26	0	0	17	65	6	23	3	12
6-В	Схаб О. І	27	25	0	0	9	36	8	32	8	32

Всесвітня історія

Клас	Прізвище та ін. вчителя	К-ть учнів у класі	К-ть учнів, які виконували к/р	Рівень навчальних досягнень							
				Високий		Достатній		Середній		Початковий	
				учнів	%	учнів	%	учнів	%	учнів	%
8-А	Мадараш М.В.	33	31	0	0	8	26	19	61	4	13
9-А	Мадараш М.В.	35	35	4	6	16	46	15	48	0	0
10	Мадараш М.В.	18	14	5	35	8	57	1	7	0	0
11	Схаб О. І.	26	25	9	36	12	48	4	36	0	0

Історія України

Клас	Прізвище та ін. вчителя	К-ть учнів у класі	К-ть учнів, які виконували КР	Рівень навчальних досягнень							
				Високий		Достатній		Середній		Початковий	
				учнів	%	учнів	%	учнів	%	учнів	%
8-А	Мадараш М. В.	33	30	2	7	10	33	12	40	6	20
8-Б	Мадараш М. В.	35	31	0	0	8	26	19	61	4	13
9-А	Мадараш М. В.	35	35	4	11	19	54	12	34	0	0
9-Б	Мадараш М. В.	30	27	0	0	11	41	12	44	4	15
10	Мадараш М. В.	18	17	4	23	10	59	3	18	0	0
7-А	Схаб О. І	26	23	1	4	14	61	8	35	0	0

Аналіз контрольних робіт засвідчив, що всі учні володіють обов'язковим обсягом знань, умінь та навичок у відповідності з вимогами програм МОН України на високому, достатньому та середньому рівнях.

Надання правової освіти має на меті формування системного уявлення в учнів про державу та право як основні засоби впорядкування суспільних відносин, вміння використовувати їх у суспільному житті. Марія Василівна керується принципом: «Якщо кожна людина з дитинства засвоїть, що вона є людиною, особистістю, що вона має людські права, честь і гідність, може вільно висловлювати свої думки, тільки тоді вона зможе впливати на перебіг подій у суспільстві і брати участь у побудові дійсно незалежної, демократичної, правової держави».

Курс правознавства у 9 класі вивчається за підручниками В.Л.Суткового, Т.М.Філіпенка, у 10 класі – за підручниками С.Б.Гавриша, В.Л.Суткового, Т.М. Філіпенка. Календарно-тематичні плани, за якими працює вчитель, відповідає діючим державним програмам.

Адміністрацією школи відвідано систему уроків у 9-А та 9-Б класах:

28.09.2021 – Поняття та види соціальних норм. Поняття та ознаки права.

05.10.2021 – Правовідносини. Склад правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин.

19.10.2021 – Правопорушення: поняття, склад, види.

02.11.2021 – Юридична відповідальність: поняття, підстави, види.

09.11.2021 – Практичне заняття. Обставини, що виключають шкідливість (суспільну небезпеку) діяння.

Оптимальне поєднання методів і форм роботи педагогом (лекції, семінари, практикуми, інтерактивні форми навчання, групові та індивідуальні форми організації навчально-виховного процесу) забезпечують результативність навчання, розвиток активності та самостійності учнів, стійку мотивацію до вивчення правознавства, формують навички правомірної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Реалізуючи практичне спрямування практичного курсу правознавства у 9 класі, педагог застосовує пізнавальні завдання, які формують понятійний апарат учнів, вчить аналізувати і розв'язувати правові ситуації, фрагменти нормативно-правових актів, складати юридичний словничок за статтями законів, схеми, логічні ланцюжки, юридичні документи за зразком. Також в арсеналі вчителя правознавства є і такі види навчальної діяльності учнів як виконання проектів (індивідуальних чи групових), підготовка міні-доповідей, презентацій.

У 10 класі цей курс називається «Громадянська освіта». Відповідно до Типової програми 2018 року навчання громадянській освіті старшокласників/старшокласниць спрямоване на реалізацію загальної мети середньої освіти, що сформульована у концепції Нової української школи. Вона полягає у розвитку та соціалізації особистості, формуванні її національної самосвідомості, громадянської позиції, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних

навичок, навичок життєзабезпечення та професійних якостей.

Адміністрацією школи відвідано уроки:

06.10.2021 – Людська гідність і права людини. Поняття людської гідності. Людська гідність — основа природного права. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності.

19.10.2021 – Практичне заняття «Організуємо кампанію на захист прав людини у нашому місті»/ «Порушення прав дитини та як забезпечити їх дотримання в Україні» (на вибір учнів).

Особлива увага приділяється урокам-юридичним практикумам, де учні індивідуально і в малих групах під керівництвом учителя розв'язують юридичні задачі, характеризують правові явища і процеси. Тематичні заняття використовуються як одна із форм тематичного оцінювання учнів.

Для проведення занять Марія Василівна використовує комп'ютер. Як показала перевірка, використання вчителем права комп'ютерної техніки, програмних засобів є досить ефективним.

Аналіз відвіданих уроків, вивчення шкільної документації свідчать, що вчитель основ правознавства обізнана з навчальними програмами, листами та рекомендаціями Міністерства освіти і науки України з питань викладання правознавства у 2021/2022 навчальному році, критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, які затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 № 329, іншими нормативно-правовими документами; має належну науково-теоретичну підготовку, володіє сучасною методикою викладання навчальних предметів, вдумливо і науково організовує навчально-виховний процес, працює над підвищенням рівня навченості школярів, стимулює інтерес учнів до предмета.

Керуючись у своїй роботі Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Конвенцією про права дитини, Державними національними програмами «Освіта» (Україна XXI століття) та «Діти України», іншими нормативно-правовими актами вчитель правознавства спрямовує навчально-виховний процес на засвоєння учнями своїх прав (на відпочинок, на захист, на розуміння дорослого, на підтримку, на повагу до себе), дотримання основних обов'язків, розуміння значення та зв'язку правових понять, знання етичних норм поведінки, керування у своїй поведінці моральними нормами, відчуття меж припустимої поведінки.

Основи правознавства

Клас	Прізвище та ін. вчителя	К-ть учнів у класі	К-ть учнів, які виконували КР	Рівень навчальних досягнень							
				Високий		Достатній		Середній		Початковий	
				учнів	%	учнів	%	учнів	%	учнів	%
9-А	Мадараш М. В.	35	32	3	9	20	63	9	28	0	0
9-Б	Мадараш М. В.	30	27	5	19	10	37	12	44	0	0

Аналіз контрольних робіт засвідчив, що всі учні володіють обов'язковим обсягом знань, умінь та навичок у відповідності з вимогами програм МОН України на високому, достатньому та середньому рівнях.

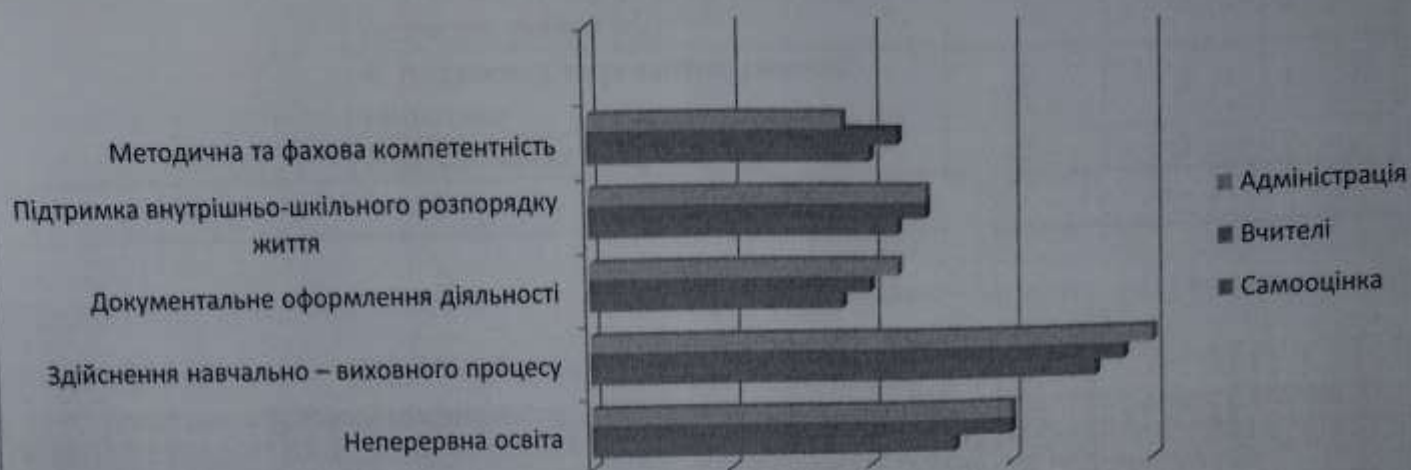
Результати експертної оцінки складових професійної компетентності вчителя історії Схаб О. І.

Ступінь оцінювання критеріїв:

- 1 бал – низький рівень
- 2 бали – достатній рівень
- 3 бали – високий рівень

Складові професійної компетентності	Критерії	Експертна оцінка		
		Само-оцінка	Вчителі	Адміністрація
Неперервна освіта	1. Методологічна грамотність	2	3	3
	2. Постійне поповнення знань	3	3	3
	3. Розвиток фахових умінь	3	3	3
	4. Робота над індивідуальною проблемною темою	2	3	3
	5. Ефективність застосування власних методичних та дидактичних розробок	3	3	3
Здійснення навчально-виховного процесу	1. Моделювання уроку	3	3	3
	2. Педагогічна техніка проведення уроків	3	3	3
	3. Об'єктивність оцінювання учнів	3	3	3
	4. Позакласна робота з предмета	2	2	2
	5. Виконання програмних вимог	3	3	3
	6. Показники роботи з обдарованими учнями	2	3	3
	7. Організація виховної роботи	2	2	3
Документальне оформлення діяльності	1. Підготовка до навчально-виховного процесу (календарні, поурочні, виховні плани)	3	3	3
	2. Якість ведення та своєчасна здача шкільної документації (журналів, особових справ)	2	2	2
	3. Перевірка зошитів, щоденників	2	3	3
	4. Рівень культури оформлення учнівських зошитів, щоденників	2	2	3
Підтримка внутрішньо-шкільного розпорядку життя	1. Виконавча дисципліна	2	3	3
	2. Збереження позитивного мікроклімату	3	3	3
	3. Професійна етика	3	3	3
	4. Організація роботи з оформлення навчального кабінету	3	3	3
Методична та фахова компетентність	1. Результативність участі в педагогічних ярмарках, виставках	2	2	2
	2. Результативна участь у професійних конкурсах	1	2	1
	3. Участь у конференціях, семінарах, педрадах, роботі МЛ	2	2	1
	4. Виявлення та розвиток творчої ініціативи	3	2	3
	5. Проведення відкритих уроків	2	3	2

Схаб О.І.

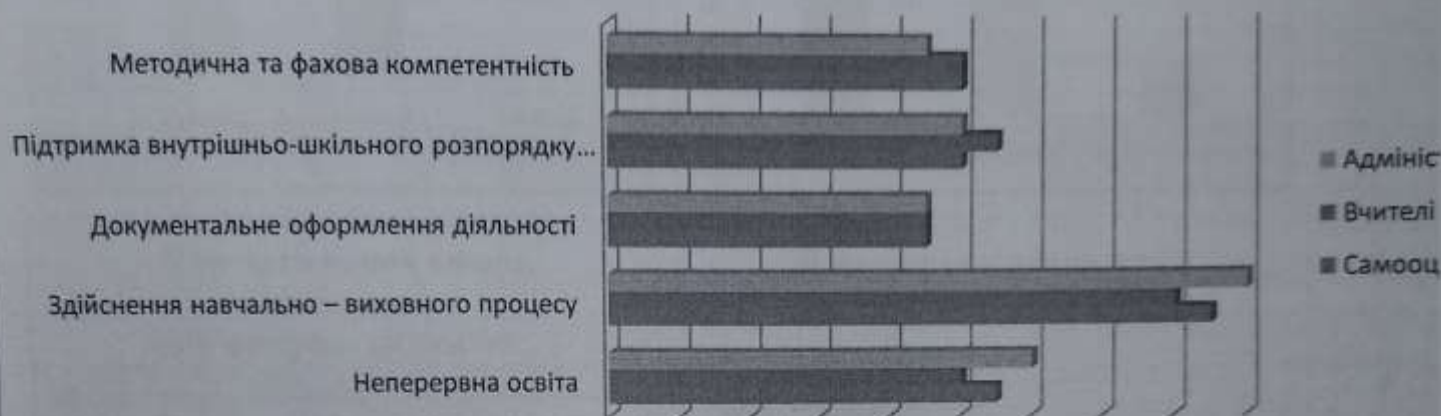

Результати експертної оцінки складових професійної компетентності вчителя історії та правознавства Мадараш М. В.

Складові професійної компетентності	Критерії	Експертна оцінка		
		Само-оцінка	Вчителі	Адміністрація
Неперервна освіта	1. Методологічна грамотність	2	2	3
	2. Постійне поповнення знань	2	2	2
	3. Розвиток фахових умінь	3	2	3
	4. Робота над індивідуальною проблемною темою	2	2	2
	5. Ефективність застосування власних методичних та дидактичних розробок	2	2	2
Здійснення навчально – виховного процесу	1. Моделювання уроку	3	2	3
	2. Педагогічна техніка проведення уроків	3	3	3
	3. Об'єктивність оцінювання учнів	2	2	2
	4. Позакласна робота з предмета	2	2	3
	5. Виконання програмних вимог	3	3	3
	6. Показники роботи з обдарованими учнями	2	2	2
	7. Організація виховної роботи	2	2	2
Документальне оформлення діяльності	1. Підготовка до навчально-виховного процесу (календарні, поурочні, виховні плани)	3	3	3
	2. Якість ведення та своєчасна здача шкільної документації (журналів, особових справ)	2	2	2
	3. Перевірка зошитів, щоденників	2	2	2
	4. Рівень культури оформлення учнівських зошитів, щоденників	2	2	2
Підтримка внутрішньо-шкільного розпорядку життя	1. Виконавча дисципліна	2	2	2
	2. Збереження позитивного мікроклімату	3	3	2
	3. Професійна етика	3	3	3
	4. Організація роботи з оформлення навчального кабінету	2	3	3
Методична та фахова компетентність	1. Результативність участі в педагогічних ярмарках, виставках	2	2	2

	2. Результативна участь у професійних конкурсах	2	2	2
	3. Участь у конференціях, семінарах, педрадах, роботі МЛ	2	2	2
	4. Виявлення та розвиток творчої ініціативи	2	2	1
	5. Проведення відкритих уроків	2	2	2

Мадараш М.В.

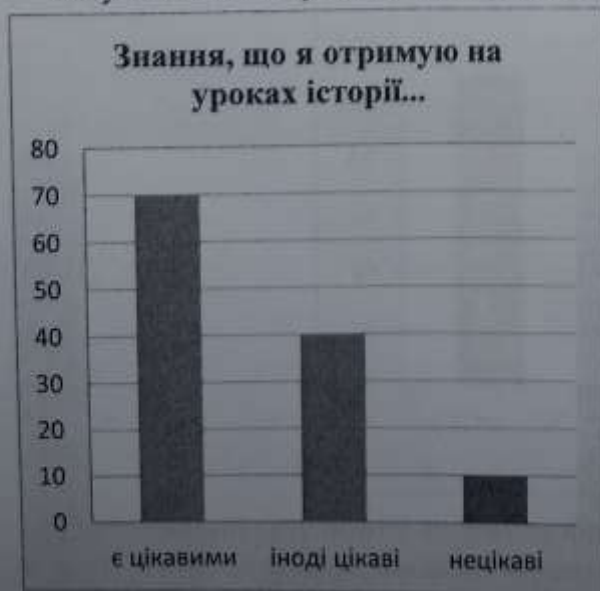

Порівнюючи самооцінку вчителів, оцінку колег та адміністрації з максимально можливою, можемо констатувати, що в основному по всіх складових професійної компетентності вчителі відповідають високому або достатньому рівню. Оцінки нижчого рівня можемо спостерігати серед таких складових як: документальне оформлення діяльності, методична та фахова компетентність.

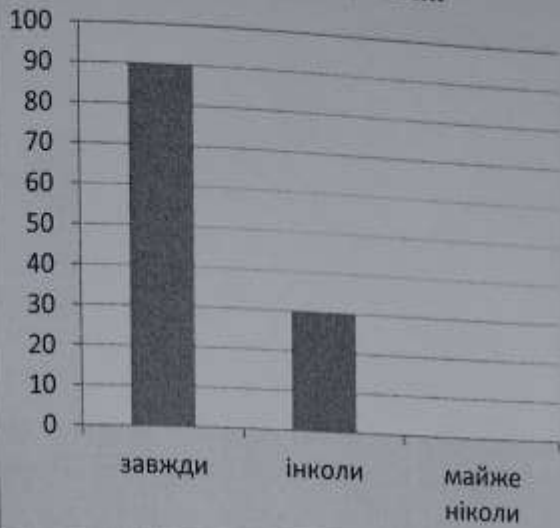
Отже, Схаб О.І та Мадараш М.В. мають певні недоліки у веденні шкільної документації, зокрема журналу «Єдина школа» і низькою є результативність участі вчителів у педагогічних ярмарках, виставках, конференціях, семінарах, педрадах.

Анкетування учнів проводилося з метою визначення ставлення вчителів до дітей, об'єктивності оцінювання та професійної майстерності вчителя (опитано 120 респондентів різних вікових категорій).

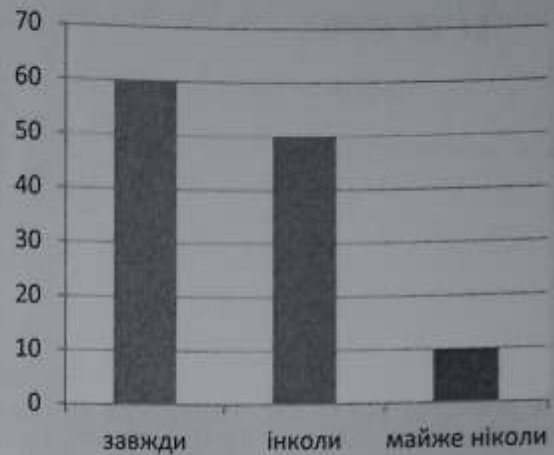
Результати анкетування в діаграмах:

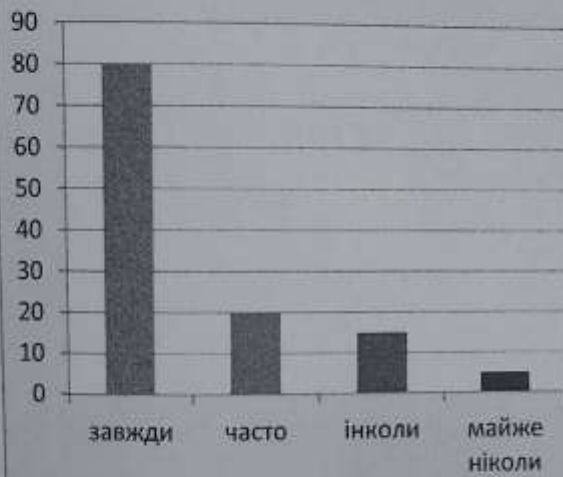
Наші вчителі у ставленні до учнів справедливі...

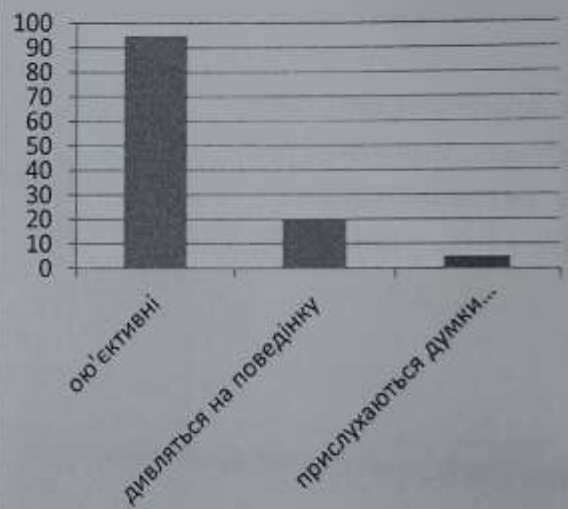
Наші вчителі у ставленні до учнів реалізують індивідуальний підхід...

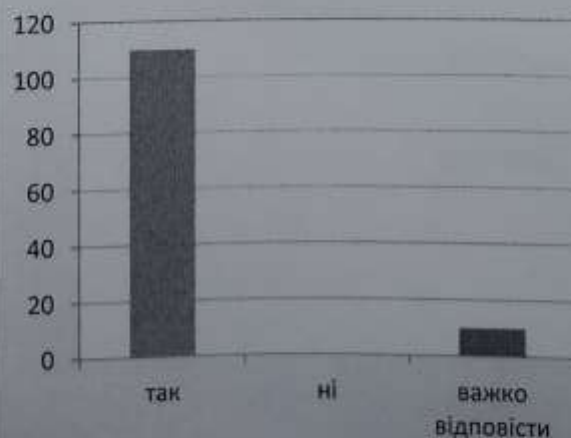
Учителі в нашій школі пояснюють свій матеріал зрозуміло...

В оцінюванні знань учнів учителями...

Чи задовольняє вас викладання у школі?

- З отриманих результатів можна зробити висновок, що більшість учнів вважають:
- знання, які вони отримують на уроках історії та основ правознавства, є цікавими;
  - вчителі у ставленні до учнів справедливі;
  - вчителі реалізують індивідуальний підхід до учнів;
  - пояснюють навчальний матеріал доступно;
  - в оцінюванні навчальних досягнень учнів учителя об'єктивні.